

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 29.

Tisdagen den 30 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**, som anförde: Herr talman! I anledning av herr Hagbergs interpellation tillåter jag mig anförda följande.

*Svar å
interpellation.*

På danskt initiativ ha de tre skandinaviska utrikesministrarna samrått i Köpenhamn i det försämrade läge, som skapats av upprustningen på olika håll och tillspetsats genom Tysklands proklamerande av militärt flygväsen och allmän värnplikt trots gällande fördrag. Det i anledning av detta steg efter fransk hänvändelse sammankallade extra förbundsrådet, vari Danmark under löpande treårsperiod har säte, hade föranlett danske utrikesministern att inbjuda sina kolleger i Norge och Sverige till samråd. Jag klargör mest korrekt innebörden i vad därunder förekom genom att föredraga följande autentiska uppteckning från sammankomsten.

Vid mötet utväxlades de upplysningar, som envar av deltagarna hade om huru situationen kunde antagas komma att gestalta sig vid det förestående rådmötet. Det framgick emellertid av dessa upplysningar, att från stormakternas sida någon plan för detta möte icke förelåg utan att man uppsköt allt till efter Stresamötet. Det var sålunda icke utrett, huruvida förslagen i Genève skulle komma att gå ut på ett tekniskt konstaterande av traktatsbrott, eventuellt med tillfogande av klander, eller det ena eller det andra slaget av åtgärder med anledning av det inträffade eller också försök till en säkerhetsorganisation.

Under dessa förhållanden kunde närmare ståndpunkt ej fattas. Man enades om följande huvudsynpunkter:

1) Det torde vara riktigt att intaga en mycket reserverad hållning och i varje fall icke formulera någon ståndpunkt, innan det är klart, vilka förslag som framställas av de direkt intresserade och vilken hållning som de olika större makterna intaga till dessa.

2) Man bör eftersträva, att situationen tillrättalägges sålunda, att Nationernas förbund bevarar ännu återstående möjligheter att verka för förståelse mellan de makter, som stå i motsättning till varandra.

3) Den huvudmöjlighet, som man bör ha för ögonen, är att den nuvarande kapprustningen bör avlösas av ett tillstånd, där de militära förhållandena i staterna äro ordnade genom en konvention på gemensamt erkänd rättslig grundval.

Rörande det sålunda förda resonemanget informerades de exneutrala, däri inbegripet Finland. Händelsernas förlopp under Genève-mötet behöver jag icke relatera. Danmarks utrikesminister, som å sin regerings vägnar hade att taga ställning, har efter återkomsten om förhållandet mellan Danmarks hållning och nyss återgivna allmänna grundsatser gjort ett uttalande, i sin full-

Svar å interpellation. (Forts.)

ständiga korrekthet sådant att ingenting skulle behöva tilläggas. Om jag ändock gör det, sker det därför, att en underlåtenhet måhända kunde mistydas.

Den antagna resolutionen innehåller i och för sig obestridbara konstateranden av att gällande fördrag överträtts. Den ingår däremot icke i något bedömande av det skeddass historiska bakgrund. Den upptager jämväl svårösta frågor om framtida åtgärder. Efter närmare granskning av den föreliggande rådsresolutionen måste jag säga, att den även ur svenska regeringens synpunkter icke synes mig väl motsvara de allmänna grundsatser, som nyss återgivits och för vilka Sveriges ombud städse sökt verka under internationella förhandlingar.

Skola mindre stater i en ställning som Sveriges fylla en självständig uppgift, böra de även framdeles verka för att tillvarataga möjligheterna till politisk avspänning och mot en kapprustning, som på intet håll längre bindes av fördragsmässig internationell reglering.

Härpå yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för hans svar på min interpellation. Det betyder inte, att jag är enig med detta svar. Men jag tror, att detsamma kan bidra till att skingra det dunkel, som vilat över regeringens politik i vissa frågor.

Svaret bekräftar för det första, att den svenska regeringen är enig med doktor Munchs ställningstagande i Genève. Det är en svidande örfil åt bl. a. tidningarna Socialdemokraten och Ny Tid, som försökt inbilla den svenska arbetarklassen, att regeringen var oenig med den danska regeringsrepresentantens ställningstagande. Jag återger ett citat ur Ny Tid för den 20 april, som behandlar frågan och som bestämt tar avstånd från den danske utrikesministern:

»Det är uppenbart, att de socialdemokratiska tidningar, som nu med hull och hår försvara doktor Munchs ståndpunkt, gå ut ifrån att densamma icke utan vidare kommer att förstås och accepteras av den svenska opinionen. Våra kolleger uppträda såsom ivriga apologeter. De bemöda sig att övertala. Deras starkaste argument är: detta är också den svenska regeringens mening. De räkna med att den lojalitet mot sina politiska ledare, som kännetecknar den svenska arbetarbefolkningen, även härvidlag skall fälla det utslagsgivande ordet. På så sätt vill man erhålla något som liknar enighet omkring den nuvarande 'skandinaviska' Genèvepolitiken. Därvidlag bortser man emellertid från den outrotliga misstro mot det hitlerska Tyskland, som behärskar den svenska arbetarbefolkningen. Våra arbetare tro icke, att de lena tonfallens politik kan komma till rätta mot detta våldsherradöme. Framför allt torde de vara övertygade om, att undfallenhet från Nationernas förbunds sida gentemot den tyska upprustningspolitiken icke leder till önskat resultat. Därför ha dessa apologier svårt att få någon verklig genomslagskraft.

Den socialistiska internationalen befinner sig ingalunda på den danska regeringens linje. Sympatierna hos de flesta av våra broderpartier äro mera samlade på Genève-resolutionens grund än på den danska 'neutralitetslinjen'. Detta gäller icke endast de partier, som drivits i emigration av diktatureerna i Centraleuropa utan även ett flertal partier i de demokratiska länderna. Den som vill ha syn för sägen kan taga ett blodprov på stämningen inom de tjeckoslovakiska, holländska och belgiska socialdemokratiska partierna. Även våra brittiska partivänner ha på senaste tiden gjort uttalanden, som peka i samma riktning.»

Svar å interpellation. (Forts.)

Så långt Ny Tid. Jag har tagit ett så långt citat, därför att det enligt min mening utomordentligt karakteriserar just den stämning bland arbetarna, som gör sig gällande i fråga om Tysklands politik och Nationernas förbunds ställningstagande till densamma.

Jag vill för det andra konstatera, att regeringens svar även är direkt stridande mot andra internationalens beslut för ett par år sedan. Där sägs nämligen:

»Internationalen har alltid fordrat rättens och pliktens likställighet mellan de europeiska makterna. Den har alltid hävdad den uppfattningen, att denna likställighet inte kan åstadkommas genom de besegrades återupprustning utan genom de segrande makterna avrustning. I överensstämmelse härmed uttalar sig byrån

mot varje återupprustning av Tyskland,

mot alla medgivanden åt den tyska nationalismen och militarismen,

mot varje separatunderhandling med Hitler-Tyskland.

Varje politik, som ger dagens Tyskland sitt erkännande, skulle väcka intrycket, att Tyskland erhöle en premie för sitt utträdande ur folkförbundet. En sådan politik skulle blott leda till en förstärkning av den tyska nationalismen och militarismen och därmed till nya fordringar, som kan stödja sig på en större militärisk makt.»

I fortsättningen av samma beslut heter det:

»Folket har den sista möjligheten att bevara freden. Om de demokratiska regeringarna, i synnerhet den brittiska, franska och amerikanska, inte kan komma överens i sista stund, om de tyska nationalfascisterna fortsätter sin upprustning, om de därigenom hotade folken söker sitt skydd endast i nya kapprustningar, blir en världskatastrof oundviklig.»

Det är emellertid inte det viktigaste, att utrikesministerns svar visar den svenska socialdemokratiens kamp mot de egna internationella besluten, ty sådant har socialdemokratien gett prov på långt tidigare, när s. k. nationella intressen krävt detsamma. Det är inte heller det viktigaste, att det avslöjar den demagogi, med vilken vissa av regeringens organ söker vilseleda arbetarna i fråga om regeringens utrikespolitik. Det viktigaste är, att det solidariserar sig med en stat, vars ledning öppet proklamerat revanschkriget och krig för territoriella erövringar som sin utrikespolitikens närmaste mål.

Det är därför helt förklarligt, att den tyska regeringspressen i dessa dagar jublar över understödet från de socialdemokratiska regeringarna. Herr Sänders svar visar, att Deutsche Allgemeine Zeitungs hyllning till de socialdemokratiska regeringarna med allt skäl även riktades till den svenska regeringen, när den skrev: »Man kan förstå, att det icke varit lätt för Skandinavien socialdemokratiska och demokratiska ledare att hos dem närstående inrikespolitiska kretsar fordra rättvisa mot Tyskland. När de likväl gjort det, så ligger däri den bittra övertygelsen, att femton års kamp om ett verkligt och ärligt folkförbund varit förgäves, att detta folkförbund blivit ett stormakternas verktyg. Den danska ståndpunkten är en ännu skarpare dom än ett nej skulle ha blivit. Om den danske utrikesministern genom ett nej förhindrat ett antagande av beslutet, så hade det kunnat tydas så att man på neutral sida fortfarande hoppades på en självövertvinning hos de andra.»

Det är komprometterande beröm detta, ett beröm, som nästan kan karakteriseras med Anna Maria Lenngrens beryktade strof:

»Under smädelsen och grinet,

björnen modet än behöll.

Men vid bifallet från svinet,

vem kan undra att han föll.»

Svar å interpellation. (Forts.)

Nå, det föreligger en skillnad. Fru Lenngrens historiska björn ramlade av bifallet från svinet, medan den nordiska björnen, representerad av utrikesminister Sandler, med god min finner sig tillrätta med det högljudda bifallet från nassarna.

I utlandspressen har det insinuerats, att den danske utrikesministerns ställningstagande bland annat påverkats av att Danmark fått leverera väldiga kvantiteter ägg under den senaste tiden till Tyskland och att den tyska regeringen lovat att revidera importrestriktionerna på danskt smör till Tyskland. Det är väl icke förmätet att fråga, om den svenska regeringens ställningstagande föranletts av den svenska exporten på Tyskland?

Jag har tidigare i denna kammare erinrat om uttalanden i den socialdemokratiska tidskriften Tiden, liksom i borgerliga ekonomiska tidskrifter, vilka hävdade, att det ekonomiska uppsvinget för exportindustrien i vårt land var en följd av den tyska upprustningen. Om så är förhållandet, så förklarar väl det varför socialdemokratien, som i ord förklarar sig vara motståndare till vapenexporten, i handling understödjer denna export, ja, varför Sveriges export av krigsmaterial under de senaste åren fördubblats. Är det sådana orsaker som göra, att den svenska regeringen nu upptäckt den s. k. historiska bakgrunden till den tyska regeringens åtgärder, som herr Sandler här förebrått folkförbundets rådsförsamling för att den ignorerat? Denna »historiska bakgrund» har socialdemokratien i vårt land, inte minst under Brantings ledning, icke velat höra talas om på den tid, när den slog vakt om Versaillesfredens orättfärdigheter.

Man kan emellertid icke enligt mitt förmenande betrakta frågan från s. k. historiska och juridiska synpunkter. Jag har visserligen frågat utrikesministern, huruvida han är enig med det danska försvaret av det tyska »fördragsbrottet». Men det är ju närmast förhållandena som tvinga en att använda dessa visserligen parlamentariskt gångbara men reellt sett oegentliga termer. Vi anse nämligen inte, att det tyska ståndpunktstagandet skall bedömas från juridiska synpunkter. Vi bedöma det från politiska synpunkter. Just det förhållandet, att Tyskland regeras av folk, som inte kan lösa krisens problem utan som hasardspelare satt hela sin regims existens på revansch- och rövarkrigets kort, avgör, varför vi anse att allt understöd åt dem är fördömligt. Såväl direkt som indirekt understöd åt den tyska upprustningen forcerar ett krigsutbrott och riktar sig följaktligen mot fredsträvandena.

Låt oss emellertid ett ögonblick betrakta den argumentation, på vilken understödet åt Tyskland baseras. Man vill icke försvåra Tysklands återvändande till Folkförbundet. Man vill inte bidra till att skärpa motsättningsarna och man vill inte försumma något, som kan bana vägen för en nedrustning! Regeringsorganet återgav för en vecka sedan en instruktion från den tyska regeringen. Av denna instruktion framgick, att Tyskland icke har någon avsikt att återvända till Nationernas förbund, och att dess taktik att framställa sig som isolerad närmast är ett medel för att skapa kombinationer med andra stater och utnyttja förvirringen till den snabbaste upprustning. Ingen är så naiv, att han tror att de skandinaviska ländernas godkännande av Tysklands utrikespolitik ger Tyskland vilja att korrigera sina planer. Å andra sidan är det väl tämligen klart, att de skandinaviska ländernas sympatiaktioner för den tyska regeringen i Tyskland uppfattas som ett bevis för att mäktigare krafter (exempelvis England) stå bakom dessa småstater. Att mäktiga krafter i England i verkligheten äro solidariska med Tyskland i dess självtagna roll som den europeiska reaktionens gendarm, har bevisats fler än en gång. Att dessa därvidlag använt sig av de nordiska småstaterna, när de icke själva kunnat framträda, är också enligt min mening lika klart.

Svar å interpellation. (Forts.)

Det är som sagt icke första gången, som den svenska regeringen solidariserar sig med den tyska fascistiska regeringen. Redan 1933 tippade den svenska regeringens representant i ett expertutskott i Genève ett förslag, att de tyska SA, SS och Stahlhelm skulle inräknas i Tysklands krigsberedskap.

I föl medverkade regeringen till sabotage av Sovjetunionens förslag om att avrustningskonferensen skulle omvandlas till ett permanent fredsgorgan, med uppgift att omedelbart ingripa vid alla fredsbrott. Man borde, förklarade herr Sandler, godkänna den allmänna upprustningen under kontroll och rätt för Tyskland att upprusta. Att detta var ett understöd åt den tyska regeringen torde vara obestridligt.

Den svenska regeringens ställningstagande till ostpakten har också helt legat i linje med den tyska krigspolitikerna. Alla besök, som Sverige fått mottaga under de senast förflutna åren, bland andra den engelske regeringsrepresentanten Anthony Eden och den polske utrikesministern överste Beck, ha också satts i förbindelse med kampen mot ostpakten.

Den polske utrikesministerns besök angavs i den välinformerade utlandspressen ha haft till syfte att påverka den svenska regeringen att medverka i Tysklands och Polens strävanden att förhindra de baltiska staternas antagande av ostpakten. Besöket skedde ju också i samband med livliga förhandlingar med den finska regeringen. Trots att exempelvis Dansk Finans-tidende gör gällande, att den polske utrikesministern besökte Sverige på inbjudan av utrikesminister Sandler, en sak, som denne inte dementerat, har svenska folket fått nöja sig med diplomatfrasen, att Becks besök uteslutande var av privat natur. Tillåt mig fråga: Förhandlade utrikesministern med överste Beck om ostpakten?

Jag vill i detta sammanhang erinra om det svar, som utrikesministern givit på en interpellation i första kammaren om regeringens ställning till ostpakten. Han förklarade där, att ostpakten ännu inte föreligger så utredigad och i så bestämd form, att det finns möjlighet för regeringen att taga ställning till densamma. Det föreligger emellertid vissa bestämda principer, som redan från början fastslogos, nämligen att de nuvarande staternas territoriella områden skulle garanteras och respekteras av de makter, som stå bakom denna pakt. Vidare har man i fråga om angripare gjort en mycket klar definition på detta begrepp. Detta gör ju också, att ostpakten blivit föremål för så starka motsättningar.

För min del utläser jag vad som uttryckts i min interpellation, men vilket herr Sandler uraktlätit att svara på, så att regeringens ställningstagande till den danske utrikesministerns protestaktion i Genève är ett led i strävandena att möjliggöra den tyska upprustningen och därmed den äventyrliga krigspolitik, som den fascistiska regeringen förbereder. Sveriges arbetare ha fått besked. Det är bara fraser och demagogi, när den socialdemokratiska pressen hycklar opposition mot den tyska fascismens krigspolitik. Det är bara fraser, när man talar om nedrustning. Sverige följer efter Tyskland på upprustningens väg. Den svenska regeringen för i Nationernas förbund en politik, som enligt vad den socialdemokratiska pressen och II. Internationalen själv konstaterar blir en hjälp för upprustningen och ökar den krigiska tyska fascismens anspråk.

Jag vill tillägga, att herr Sandler's uttalande är mycket anmärkningsvärt i den meningen, att han naturligtvis inte talar ett ord om nedrustning utan framför allt talar om att den politik, som regeringen vill föra, skall ha till huvudsyfte att den nuvarande kapprustningen avlöses av ett tillstånd, där de militära förhållandena i staterna äro ordnade genom en konvention på gemensam, erkänd rättslig grundval. Såvitt jag kan utläsa detta uttalande

Svar å interpellation. (Forts.)

betyder det inte, att regeringen icke är motståndare till upprustning i och för sig, utan att regeringens motstånd närmast riktar sig mot en upprustning, som icke är fastställd i pakter och överenskommelser mellan de olika staterna. Ett sådant ställningstagande från regeringens sida strider ju, såsom jag tidigare påvisat, mycket skarpt emot de löften, som givits om nedrustning med sikte på slutlig avrustning.

Jag tror också, att man i detta sammanhang har anledning att säga, att den politik, som regeringen fört i denna fråga, har förts bakom riksdagens och det svenska folkets rygg. Vi ha ju ett utrikesutskott i detta land, som egentligen är varken fågel eller fisk, som inte har till uppgift att på riksdagens vägnar överenskomma med regeringen om den politik, som regeringen skall föra i utrikespolitiska frågor, utan vars uppgift är begränsad till att bli informerat om de åtgärder, som vederbörande vidtagit. Här florerar i dag liksom tidigare under andra regeringar och liksom fallet var före världskriget en hemlig diplomati, som även den svenska regeringen på allt sätt understöder. Denna hemliga diplomati, denna strävan att bakom folkmassornas rygg fatta viktiga avgöranden, som kunna gälla deras väl och ve och som avgöra frågan om krig eller fred, ha vi för vår del ansett böra vid varje tillfälle, även interpellationsvis, upptagas till behandling i riksdagen.

Jag vill med detta ännu en gång tacka för svaret och ytterligare understryka, att detta svar faktiskt ger ett besked åt dem, som trodde, att den svenska regeringen i Genève tagit till sin uppgift att verka för nedrustning, det nämligen, att så icke är fallet utan att regeringen tvärt om begränsar sina önskemål och de nordiska staternas uppgift till att i Genève på sin höjd åstadkomma en överenskommelse om formerna för och omfattningen av kapprustningen.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag vill åtnöja mig med att säga, att det är bara en enda sak i herr Hagbergs anförande, som förvånar mig, nämligen att han denna gång icke sagt, att den svenska regeringen förbereder krig.

Herr Lindman! Herr talman! Då en fråga av denna betydelse blivit genom interpellation av kommunisten herr Hagberg dragen inför kammaren, må det tillåtas även andra meningar än de, han och regeringen, var och en på sitt håll, politiskt företräda, att få komma till uttryck.

Jag vill inte gå in på allt vad herr Hagberg här yttrat och inte heller på den interpellation, som han avlämnat och som jag först för en liten stund sedan hade tillfälle att läsa i andra kammarens kansli. Kärnan i detta är ju, huruvida den ståndpunkt, som den danske utrikesministern doktor Munch intagit i Genève vid ifrågavarande tillfälle, kan gillas ifrån svensk ståndpunkt eller icke. Jag vill då i förbigående först säga, att jag fäste mig vid, att herr Hagberg, enligt vad han själv skrivit i interpellationen, har den föreställningen, att doktor Munch såsom rådsledamot företräder någon svensk eller norsk regering. Det gör han icke. Han är vald ledamot och har såsom sådan beträffande sina uttalanden och åtgöranden i Genève egentligen icke att konferera med någon annan än sin egen regering. Han är suverän i detta avseende, och han är icke tillsatt av någon särskild makt, vare sig Sverige, Norge eller någon annan.

Jag har sökt studera denna fråga och genom tidningarna följt den så långt det varit mig möjligt, och jag kan icke finna annat, herr talman, än att den ståndpunkt, som doktor Munch intagit vid detta tillfälle, låter sig väl försvara, även om man anlägger svenska synpunkter på frågan. Han har enligt

Svar å interpellation. (Forts.)

min uppfattning icke på något sätt avvikit från vad svensk politik skulle ha dikterat för honom att göra. Doktor Munch uttalade bland annat, att han önskade vissa förändringar i det förelagda förslaget till resolution. Det fick han icke utan det avlogs, och då så var fallet intog han den ståndpunkten, att han nedlade sin röst. Han motiverade detta med, att det fanns ett avsnitt i resolutionen, som rörde hela den historiska utvecklingen, och det ville han inte vara med på. Han säger, att han fruktade, att dess innehåll skulle få en ogynnsam inverkan på de internationella förhandlingar, som äro i gång, och att svårigheten att komma ut ur den återvändsgränd, vari den internationella politiken för närvarande befinner sig, därigenom skulle ytterligare ökas. Han har således genom sin åtgärd lagt den synpunkten på frågan, att vad man här har att göra är att minska spänningen mellan nationerna, att söka åstadkomma något som försonar nationerna i stället för att öka spänningen och skärpa motsättningarna. Denna ståndpunkt finner jag vara riktig, och jag kan icke finna annat än att den även är företrädd i de tre punkter, som utrikesministern nyss läste upp från sammankomsten i Köpenhamn.

Utrikesministern säger i sitt svar, att regeringen finner, att den resolution, som blivit avfattad, även ur svenska synpunkter icke synes honom väl motsvara de allmänna grundsatsar, som han nyss angivit i dessa tre punkter och för vilka Sverige städse arbetat, vilket torde vara riktigt.

Då herr Hagberg säger, att det här endast är fråga om traktatsbrott från tysk sida, att det skall erkännas, att Tyskland icke får upprusta etc. — han vänder sig, från hans synpunkt helt naturligt, mot de åtgärder, som Tyskland vidtagit — skall jag be att få bringa i herr Hagbergs erinran, att den pakt, som är grundläggande för vad som skall förekomma i Genève, börjar med en ingress, i vilken det heter, att avsikten med paktens är att skapa fredliga förhållanden och främja samarbetet mellan nationerna och trygga freden och säkerheten åt dem. Men det förekommer också en annan artikel i denna pakt, vilken liksom ingressen icke blivit ändrad, nämligen artikel 8, som säger, att förbundets medlemmar förklara sig erkänna, att fredens bevarande erfordrar de nationella rustningarnas begränsning till det minimum, som är förenligt med den nationella säkerheten och genomförandet av internationella förpliktelser medelst en samfällid aktion. Jag tillåter mig fråga den ärade interpellanten, huruvida han anser, att Nationernas förbund i detta avseende har fyllt vad man vid denna artikels tillblivelse hade tänkt sig. Otvivelaktigt ligger det så till, herr talman, att när denna pakt gjordes upp av de segrande makterna — den gjordes upp utan att de neutrala hade ett ord att säga till om — var det väl deras mening, att det skulle betyda något vad som står i artikel 8, nämligen att man ansåg att fredens bevarande erfordrade, att de nationella rustningarna begränsades. Jag frågar, om det gjorts någonting i den vägen. Jag har själv varit med i Genève en gång vid nedrustningskonferensen, jag har följt allt vad som haft samband med hela denna stora nedrustningsapparat, läst den oändliga mängd tryck, som kommit ut, och sett alla de svårigheter, som äro förbundna med denna sak, men jag har icke kunnat finna, att man kommit till något uppfyllande av det som står i artikel 8. Detta säger jag icke för att försvara något, som är ett traktatsbrott, utan jag säger det som en förklaring på den mentalitet, som måste finnas hos den nation, som reagerar mot att man icke uppfyller vad man sagt sig vilja uppfylla.

Jag skulle vidare till den ärade interpellanten vilja säga, att när vi år 1920 inträdde i Nationernas förbund, var det mycken diskussion om den saken i såväl denna kammare som i medkammaren. Det förelåg ett betänkande med tillstyrkande av anslutning. Det förelåg vidare en reservation, i vilken gjordes ganska allvarliga erinringar mot förslaget, och det förekom uttalanden i

Svar å interpellation. (Forts.)

kamrarna mot anslutning, framför allt därför att man ansåg, att pakten hängde samman med själva Versaillesfreden och att de neutrala länderna icke borde taga någon befattning med Versaillesfredstraktatens uppfyllande. Man ville ställa sig utanför den saken, då Sverige under kriget varit en neutral stat och borde fortsätta att vara neutralt. Sådana uttalanden gjordes då, och man framhöll, hurusom de ekonomiska sanktionerna — icke bara de militära — kunde vara av mycket allvarlig betydelse för mindre länder — detta ur många synpunkter, som jag, herr talman, icke nu skall taga upp till behandling. Jag ber också att få fästa uppmärksamheten vid att i den resolution, som nu föreligger och som nyss blivit antagen i Genève, har man icke nöjt sig med de artiklar, som där antagits, utan man har också beslutat tillsättande av ett utskott, som fått i uppdrag att undersöka, vilka åtgärder, som skulle kunna göra folkförbundspakten effektivare, och att taga i övervägande ekonomiska och finansiella åtgärder mot sådana länder, som sätta freden i fara genom att ensidigt uppsäga sina internationella förpliktelser.

Jag menar alltså, att Sverige liksom de andra neutrala länderna bör iakttaga en viss försiktighet, för så vitt det icke vill dragas in i den ena eller den andra maktsfären utan vill förbli neutralt. Dessa länder kunna ha en uppgift att fylla i Genève och de ha också vid vissa tillfällen haft möjlighet att göra detta. Men den uppgiften måste vara förmedlande och försonande och gå ut på att bringa de stora makterna till eftertanke, få dem att göra någonting för nedrustning utöver allt vad som talas och har talats under de många år, som förflutit sedan pakten antogs och sedan Versaillesfreden ingicks. Det är femtonde året nu sedan dess. De små länderna kunna göra en insats i det hänseendet, om de gå till väga på ett försiktigt sätt. De få däremot icke förfara så, att de ge efter så fort ett stormaktsdiktat föreligger, något som i detta fall obestriddligen varit fallet, då tre ententemakter enat sig om ett resolutionsförslag, och det kan vara ganska nyttigt, att man finner, att icke varje liten neutral nation är beredd att ögonblickligen skriva under vad de stora bestämma och vilja genomföra. Detta betraktar jag som en fördel, en fördel även ur den synpunkt jag nyss angivit. Vad blir resultatet, om icke en representant i rådet har fullständig frihet att i samförstånd med sin regering handla och säga ut sin mening? Jo, då blir resultatet, att det säges som i en tjeckisk tidning, där man kommenterade doktor Munchs uppträdande i Genève. Där se vi, sades det, vad som blir följden, när man icke tager sitt ansvar och bestämmer sig för att rösta ja eller nej i ett kritiskt läge; det har varit en smärtsam lärdom för folkförbundet, som man bör taga hänsyn till, när rådsplatser bli lediga och nya medlemmar skola väljas. Ja, sådan är den mentalitet, som kan behärska vissa nationer gentemot rådsmedlemmar, som taga sig friheten att intaga en självständig hållning.

I detta anförande instämde herr *Pehrsson* i Bramstorp.

Herr Flyg: Herr talman! Jag ber för mitt vidkommande att få till hans excellens herr utrikesministern få rikta ett tack för att han berett kammaren det säregna tillfället att en gång under en riksdagsperiod få diskutera utrikespolitiska problem. Tyvärr har diskussionen genom den framförda interpellationens begränsade vidd blivit inskränkt till att beröra det rådsmöte, som nyligen hållits, och den skandinaviske representantens uppträdande där. Jag tror dock, att man med utgångspunkt från den situationen och det förhållandet likväl kan få ett grepp om det problem, som det gäller att taga ståndpunkt till.

Jag vill då ha sagt, herr talman, för jag tror fjärde gången under denna

Svar å interpellation. (Forts.)

riksdag, att det är beklagligt, att kammaren icke vid ett tidigare tillfälle fått möjlighet att dryfta problemet. Det är möjligt, att regeringen och hans excellens herr utrikesministern anse dessa frågor vara av så delikat och intern natur, att man icke lämpligen bör behandla dem inför riksdagen offentligt, men jag ber då att få säga, att till regeringens förfogande står möjligheten att ha sammanträden med kamrarna inför lyckta dörrar, då sådana frågor kunna behandlas, vilka man anser icke kunna dryftas offentligt. Något dylikt sammanträde har icke ägt rum, men väl har statsministern endast för några dagar sedan mycket kraftigt från statsrådsbänken betonat, att denna möjlighet är regeringen medveten om och beredd att begagna sig av, när den anser det av behovet påkallat. Jag tycker, att det hade varit lämpligt att före Köpenhamnskonferensen eller i vart fall efter densamma riksdagen hade informerats om den situation, som förelåg, och det hade varit naturligt med hänsyn till att vi ha en demokratisk regering, som representerar ett parti, vilket mycket kraftigt hävdar den offentliga diplomatien, hävdar kampen mot den hemliga diplomatien.

Om jag sedan skall uttala mig om de deklARATIONER, som avgivits från å ena sidan hans excellens herr utrikesministern, å andra sidan interpellanten, vill jag för mitt vidkommande framhålla — och jag talar i det fallet å den gruppns vägnar, vilken jag i kammaren representerar — att de ståndpunkter, dessa herrar företräda, icke äro tillfredsställande, framför allt ur den svenska arbetarklassens och de breda folklagrens synpunkt. Betraktar jag utrikesministerns anförande som en solidaritetsdeklaration för doktor Munchs uppträdande i Genève — och doktor Munch anser jag för min del vara en skandinavisk representant, visserligen kanhända icke formellt men reellt, då Köpenhamnskonferensen hållits och de frågor, som skulle behandlas på råds-mötet, där diskuterades — måste jag säga, att jag icke anser det vara på det sätt hans excellens herr utrikesministern förklarade, nämligen att doktor Munchs uppträdande i Genève var i överensstämmelse med den ståndpunkt, som de partier, vilka äro för medlemskap i Nationernas förbund, hittills hävdad om vad som skulle vara Sveriges uppgift inom förbundet. Ty om jag håller mig till det officiella referatet beträffande doktor Munchs uppträdande vid råds-mötet, var hans ståndpunkttagande det, att han skulle ha kunnat rösta för en resolution av det slag som förelåg, om man inte där utpekade ett visst land. Med andra ord, han skulle ha tagit ståndpunkt för en resolution av det slag det gällde, om man uttalat sig i mera generella ordalag och inte utpekade en viss makt, i detta fall Tyskland. Jag skulle vilja säga, att det är ett ståndpunktstagande, som är prägladt av sådan halvhet, att de instämmanden, de applåder, som efter råds-mötet kommit från Tyskland och från officiell tysk regeringspress, äro inte bara begripliga utan också fullt berättigade. Man kunde med fullt fog där anse, att doktor Munch representerade ensam i rådet med sitt ställningstagande en ståndpunkt, som inte direkt men indirekt var den tyska nationens ståndpunkt. Om man alltså här i dag intar en sådan ståndpunkt, som man gör från regeringsbänken, att man anser detta ståndpunktstagande till fullo riktigt, kommer man själv i liknande position. Och det är där jag menar, att man har intresse av att inte komma, det är där jag menar, att det är ett vitalt — jag hoppas, att jag får använda det ordet — svenskt intresse att inte komma på en sådan linje, att man med fullt berättigande kan säga, att här ha de skandinaviska staterna intagit en ståndpunkt, som är vår ståndpunkt, d. v. s. för den tyska pressens vidkommande. Vad borde ha skett, om man i Genève uppträtt i den anda, som herr Lindman ville lägga in i sin tolkning av doktor Munchs uppträdande? Man skulle inte bara ha nöjt sig med ett sådant uppträdande att avstå från att delta i omröstningen,

Svar å interpellation. (Forts.)

utan man skulle ställt ett motförslag, där man å ena sidan pekat på, vad utrikesministern underströk i sitt svar, upprustningen på *alla* sidor och på *olika håll*, och även pekat på, att detta försiggått även i ett tidigare skede såsom brott mot föreliggande fredsbestämmelser och traktater, och därefter fällt motsvarande omdöme om det ståndpunktstagande som i sista skedet kommit från Tysklands sida.

Om jag därifrån, herr talman, övergår till den ståndpunkt, som herr Hagberg företrätt, tror jag, att man kan uttolka den — även om det inte direkt framgick — såsom innefattande den mening, att om regeringen hade genom sin representant i Genève, doktor Munch, röstat för den resolution som antogs, skulle herr Hagbergs interpellation inte ha förelegat. Herr Hagberg skulle ha varit lika belåten, som han nu ser ut att vara, där han sitter och småler i sin bänk. Om vi i Sverige hade tagit ståndpunkt tillsammans med övriga makter, hade allt varit gott och väl. Jag hävdar, att så inte hade varit fallet.

Vad är det, som vi i dag se pågå? Det är å ena sidan den allianspolitik, som överallt bedrivs både inom Nationernas förbunds ram, vid dess sammanträden och utanför dess sammanträden, en allianspolitik, som överallt förklaras vara en politik i fredens intresse, för att organisera freden, men som jag, herr talman, anser i stället vara en verksamhet, med vilken man från ömse håll förbereder kriget, som man räknar med från de olika makternas och staternas sida. Jag anser, att vad den svenska arbetarklassen och Sveriges arbetande folk framför allt har för intresse i en sådan situation är att vara utanför denna strävan, denna allianspolitik, dessa intriger, som pågå såväl inom Nationernas förbund som utanför dess ram i de olika former jag nämnt. Och jag ber att få säga i detta mitt korta anförande, att den fråga, som vi tidigare för vår grupps vidkommande upprepade gånger framfört med olika motiveringar, olika skäl angivna, nämligen frågan om Sveriges utträde ur Nationernas förbund är efter detta rådsmöte ännu mera aktuell och framstår ännu mer som en uppgift, för vilken man måste arbeta och som är det enda riktiga och naturliga steget för de makter, vilka vilja fullfölja en sådan linje, som herr Lindman gjorde sig till tolk för, nämligen att protestera mot den upprustningspolitik, som pågår världen runt.

Herr Hagberg nämnde något om ostpakten och påtalade alldeles riktigt, att vad man där visat från den svenska regeringens sida är en märklig likgiltighet för detta dokument. Jag har inte varit i tillfälle att avlyssna hans excellens utrikesministerns anförande i det avseendet i första kammaren. Jag har bara att hålla mig till vad herr Hagberg i det fallet refererade. Herr Hagberg sade emellertid, att om denna ostpakt visste man ändå så mycket, att pakten avsåg, att man genom densamma skulle få staternas territoriella områden respekterade. Jag tror inte, att jag gör mig skyldig till ett översättningsfel, om jag säger, att pakten alltså skulle innebära ett respekterande av Versaillesfördraget, ett av de dokument, som bland annat väsentligt bidragit till osäkerhetstillståndet och motsättningarna i världen just nu. Skulle detta vara något av värde, som man skulle sätta upp som bevis för, att därför skola vi vara med? Är herr Hagbergs tolkning av ostpakten riktig, vore det anledning att misstänksamt följa regeringens åtgärder, så att den ej undertecknar detta dokument, som välsignar Versaillesfreden och de territoriella områden, som genom denna uppdragits, och som innebär ur olika synpunkter inte bara finansiellt sett vanvett och orättfärdighet. Det skall klart sägas ifrån.

Vad är vidare i det sammanhanget aktuellt i dag? Jo, det som kommit som ersättning för denna ostpakt, som kommit som följd av rådsmötet i Genève och som kommit som ett komplement till vad som där sades. Man

Svar å interpellation. (Forts.)

säger, att man drog upp riktlinjerna rent principiellt för detta, som jag kommer till, vid rådsmötet i Genève. Det är den fransk-ryska pakten, som väl skall bli det dokument, som ersätter ostpakten. Och undersöker jag vad som framförallt kännetecknar den pakten, skulle jag tro, att den pakten redan nu i sitt vardande skede har mycket stort intresse för varje land, som är medlem av Nationernas förbund. Ty det är en tolkningspakt, undertecknad av två mycket stora och mäktiga medlemmar av Nationernas förbund, å ena sidan Frankrike och å andra sidan Sovjetunionen, men en tolkningspakt, som ställes öppen för var och en. Ja, man är så frikostig, att man säger, att t. o. m. Tyskland får skriva under den. Med andra ord, alla, som vilja ansluta sig till densamma, få göra det. Vad innebär det? Jo, det innebär, att medlemmarna av Nationernas förbund, Frankrike, Sovjetunionen och med Frankrike allierade stater — och deras antal är legio, eller i varje fall ganska stort — komma att ha en gemensam pakt, med vilken dessa makter tolka förpliktelserna för medlemmarna i Nationernas förbund. Såvitt jag förstår, herr talman, måste det innebära vissa givna konsekvenser för varje makt, för varje stort eller litet land, som tillhör den organisationen. Tidigare har man sagt här i kammaren från de herrars sida, som äro anhängare av medlemskapet i Nationernas förbund, att vi ha att hålla oss till den svenska tolkningen av sanktionsbestämmelserna och förpliktelserna. Vad nu denna svenska tolkning säger, skall jag inte yttra mig om. Men denna svenska tolkning kan bli ett brott mot Nationernas förbunds förpliktelser med de konsekvenser, som ett dylikt brott innebär, genom att de till fransk-ryska pakten anslutna makterna tolka förpliktelserna på sitt sätt. Det är för mig ytterligare ett skäl att säga, att vad man bör taga under övervägande, framförallt om man vill göra en demonstration för fred och avrustning, mot de krigsplaner, som smidas från olika håll inom den kapitalistiska världen, och framförallt från stormakternas sida, är att taga under övervägande medlemskapet i Nationernas förbund, som, kanske just utgående från denna pakt, som antagits utanför förbundets ram, men med förpliktelser för dess medlemmar, ålägger förpliktelser som gå ut över samtliga medlemmar. Det är min ståndpunkt. Jag anser, att det aktualiserar utträdet. Herrarna kanske säga, att vi måste vara kvar och i fortsättningen uppträda så tappert, som Munch gjorde i Genève för någon tid sedan, en ensam svensk eller dansk Karl XII mot världen i övrigt. Jag anser, att hans tapperhet är mycket disputabel. Men det kan hända, att det är det beskedet man får, då man hävdar den ståndpunkten, att vi ej skola vara kvar i fortsättningen. Jag ber då att få säga, att om så är fallet, borde man inom förbundets ram, från deras sida, som anse, att medlemskapet skall upprätthållas, begära klart besked beträffande dessa bestämmelser eller denna pakt, beträffande uttolkningen av förpliktelserna, begära klart besked, m. a. o. att man skulle avge en deklARATION, som håller i det ögonblick, då det gäller tolkningen av de olika bestämmelser, varom det kan bli fråga.

Herr talman, det är vad jag velat säga i denna debatt. Jag anser, att vi inte ha anledning att här engagera oss vare sig i den försiktigt formulerade tyska linjen, representerad av doktor Munch och med instämmande av hans excellens utrikesministern, eller i den fransk-ryska eller engelsk-italienska linjen, representerad av deras talesmän, herr Hagberg, utan att vad vi här ha att få fram — tyvärr kunna i en sådan debatt inga förslag ställas — är ett ståndpunktstagande, som i realiteten på ett annat sätt och i bättre gärning, herr Lindman, än den herr Munch utförde i Genève, representerar det, som här ur arbetarklassens synpunkt bör vara den gemensamma utgångspunkten och ledstjärnan, att Sveriges arbetarklass inte inblandas i dessa intriger och denna allianspolitik vare sig på det ena eller andra blockets sida utan hålles utanför och

Svar å interpellation. (Forts.)
därmed också har möjlighet att oberoende taga ståndpunkt till de ödesdigra händelser, som kanske i en nära framtid möta världen genom den politik, som nu bedrivs inom Nationernas förbund i Genève, och utanför dess ram.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att det gäller att finna en flyglinje i frågan. Men det var inte därför, jag begärde ordet för att yttra mig ännu en gång, utan för att påminna om tre ting. Det första är, att doktor Munch icke är svarende inför denna församling. Det andra är, att om man intresserar sig för mina meningar, kan man hålla sig till vad som innehålles i det svar, jag avgav. För det tredje har det inte förelegat någon anledning att behandla svensk utrikespolitik vid sammanträde inom slutna dörrar.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag vill i anledning av det utrikesministern sist yttrade säga, att regeringen tycks ha anledning att behandla alla utrikespolitiska avgöranden som om det vore regeringens privata angelägenheter. Det är just vad som sker i vårt land. Regeringen utfärdar instruktioner för sina representanter i Nationernas förbund. Regeringen vidtager en rad utrikespolitiska dispositioner och har gjort så under de år som gått utan att någon gång ha mottagit några instruktioner från riksdagen eller egentligen ha rådfört sig med riksdagen. Det enda man gjort i det fallet är att man informerat utrikesnämnden i de frågor man haft att taga ställning till.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att när herr Sandler uraktlät att svara på de frågor jag ställde eller att överhuvud taget gå in på den mot-sättning, som påvisats mellan exempelvis Ny Tids uppfattning om doktor Munchs ställningstagande och andra internationalens uppfattning om den politik, som borde föras mot Tyskland, var detta ju på sitt sätt ett svar.

Herr Sandler kände sig bara förvånad över en sak, nämligen över, att jag icke sagt, att regeringen förbereder krig. Ja, en sådan anspråkslöshet från utrikesministerns sida hade jag för min del icke väntat. Men är det så, att regeringen bara väntar på att jag skall säga, att den förbereder krig, så för all del — jag har sagt det förut, och jag säger det nu också. Menar regeringen kanske, att när den anvisar belopp, som om man medräknar den militära pensionsstaten uppgå till 140 miljoner, den gör detta för att förbereda freden? Menar regeringen, att när man avslutar kontrakt om bombflygplan för den svenska arméns och flottans räkning, man gör detta av omtanke för freden? Menar regeringen, att alla de åtgärder man vidtager för att stärka Sverige militärt har till syfte att värna freden? Det kan ju hända, att en regering måste åtminstone officiellt företräda en sådan uppfattning, men jag föreställer mig, att det i varje fall måste kännas en smula svårt för socialdemokratiska regeringsledamöter, som under och efter världskriget med sådan frenesi hävdade, att krigsförberedelser och rustningar i stället för att förbereda och stärka fredssaken befördrade krigiska äventyr. Detta framhöll man ju förut, och man pekade på det lilla olyckliga Belgien som ett exempel på tesen, att rustningar för krig aldrig kunna säkra ett lands fred. Och även om jag icke förutsätter, att herr Sandler och hans kamrater i regeringen vilja ha krig — detta har jag aldrig gjort i något uttalande — har jag, när jag i en tidigare interpellation gjort ett sådant påstående, närmast åsyftat de praktiska åtgärder, som man vidtager för att militärt stärka Sverige. Att dylikt skulle kunna skydda Sverige från att bli indraget i krig kan åtminstone icke jag för min del anse.

Herr Lindman förklarade, att doktor Munch icke representerade Sverige och Norge. Ja, jag kan gärna medge, att det kanske var litet för direkt

Svar å interpellation. (Forts.)

formulerat i interpellationen, när jag gjorde gällande, att han även representerade Sverige och Norge i rådet. Men reellt sett var det på det sättet, att doktor Munchs ställningstagande också var den svenska och den norska regeringens ställningstagande. Detta har icke minst framgått av det svar herr Sandler avgivit här.

Jag vill också konstatera, att det föreligger full överensstämmelse mellan herr Lindmans ståndpunkt och den socialdemokratiska regeringens ståndpunkt. Herr Lindman hävdar, att en dylik ståndpunkt gagnar neutralitetssträvandena. Det skulle vara önskligt, att herr Lindman toge till orda om det påstående, som gjordes i en tidning för en tid sedan — det var för övrigt Dagens Nyheter — i samband med redogörelse för en finsk historieavhandling. Det hette där, att herr Lindman i den dåvarande regeringen faktiskt under världskriget arbetade för Sveriges deltagande i kriget på Tysklands sida. Jag har också den uppfattningen, att det icke var herr Lindmans förtjänst, att Sverige icke kom med i kriget 1914—1918, och jag tror också, att när det börjar brinna i knutarna och om det överensstämmer med herr Lindmans intressen han icke kommer att hävda neutralitetens sak. Men det är naturligtvis en underordnad sak, vilken uppfattning man personligen har. Jag menar emellertid, att när herr Lindman solidariserar sig med regeringen och säger, att den för neutralitetspolitik, är redan detta ägnat att sätta en viss misstänklighetsstämpel på regeringens åtgärd i denna fråga.

Beträffande herr Flygs anförande har jag verkligen icke mycket att säga, därför att det var mycket svårt att överhuvud taget få fram hans kritik och förstå vad han menade Sverige skulle göra och vad han ansåg oriktigt i min framställning. Det var ju så, herr Flyg, att jag ingalunda, vare sig i interpellationen eller senare i det anförande jag höll, hävdade, att Sverige icke skulle ha hållit sig utanför. Jag gjorde överhuvud taget inga uttalanden i den frågan. Jag tycker, att den minnesbeta herr Flyg fick, när behandlingen av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund var före, då herr Flyg räknat med att kommunisterna skulle gå in för Sveriges medlemskap i Nationernas förbund, borde ha tvingat honom till en smula försiktighet. Det går nämligen icke att polemisera mot en ståndpunkt bara på lösa antaganden. En sådan metod påminner ganska mycket om den drastiska historien om den gamle tsarryske domaren. Man hade dragit en stackare inför domstol och anklagat honom för att han skulle ha sagt, att kejsaren var en åsna. Vederbörande förklarade, att han icke alls avsett den ryske tsaren. Domaren avgjorde emellertid saken utan vidare med att säga, att det var klart, att om han sagt att kejsaren var en åsna, kunde han bara ha menat ryske kejsaren. Jag behöver överhuvud taget icke gå in på den fråga herr Flyg avser — herr Flyg utgår i alla fall efter den ryske domarens exempel, från att man måste ha den ståndpunkt han polemiserar mot. Det är icke alls säkert, herr Flyg, att så är fallet.

Jag läste i alla fall ut en sak ur herr Flygs anförande, den nämligen att Sveriges politik skulle gå ut på att varken understödja det s. k. rysk-franska blocket eller de tyska strävandena. Här föreligger nu konkret det fallet, att en dansk utrikesminister faktiskt understött Tysklands krigspolitik eller rättare sagt Tysklands förberedelser för ett krig, som dess statsledning sagt att man planerar att genomföra. Detta är vad som föreligger i dagens situation och ingenting annat. Herr Flyg har med sitt ståndpunktstagande närmast markerat, att han anser, att Sveriges ställning i detta fall icke får bli ett medgivande åt någon som helst protest mot Tyskland. Det är vad hans deklARATION reellt innebär. Reellt står frågan i detta sammanhang, om man skall protestera mot de tyska åtgärderna eller ej. Herr Flyg ansåg, att man

Svar å interpellation. (Forts.)

icke skulle protestera, och detta är också den ståndpunkt regeringen här företräder. Det betyder i verkligheten också, att man solidariserar sig med tyska regeringens åtgärder.

Herr Lindman: Herr talman! I sitt första anförande tillät sig herr Hagberg insinuera — och en kommunist av hans grupp kan tillåta sig att säga nästan vad som helst — att doktor Munchs inställning skulle ha visst sammanhang med den danska äggexporten till Tyskland och att kanske den svenska regeringens ståndpunkt skulle vara influerad av den svenska exporten på Tyskland. Nu fällde herr Hagberg ett lika insinuant yttrande beträffande min inställning till världskriget och vad Sverige skulle ha gjort därvidlag. Jag vill bara säga, herr talman, att det ena är lika dumt som det andra.

Herr Flyg: Herr talman! Jag förstår icke vad hans excellens herr utrikesministern menar, då han talar om min särställning härvidlag — jäså, han sade »flyglinje»; nå, det kan vara ungefär samma sak, och vi kunna ju hålla oss till hans formulering då och säga flyglinje. Jag har i dag hävdad en uppfattning, som står i full överensstämmelse med det ståndpunktstagande, vi tidigare från vår grupps sida haft. Om man kan säga, att någon skillnad skulle föreligga, är det den skillnad som uppstått genom att Sovjetunionen, som tidigare var ett land, som stod oberoende mot övriga makter, utgjorde en fredsfaktor mot deras krigsförberedelser, i dag tyvärr kommit i den situationen, att den genom allianspolitik blivit inblandad i de fördrag och allianser, som förekomma från dessa olika makters sida. Där kan möjligen en förändrad inställning för vårt vidkommande konstateras.

Sedan vill jag fästa uppmärksamheten vid utrikesministerns mycket korta och koncisa deklaration, att något behov av information av riksdagen inför lyckta dörrar icke förelegat. Så mycket märkligare är det då, att vi ända fram i maj månad ännu icke haft en utrikespolitisk debatt denna riksdag, vare sig i första eller andra kammaren. Jag skulle tro, att utrikespolitiken icke är av den ringa betydelse eller att det skett så litet inom dess område, att icke riksdagen här i landet liksom inom andra länder behövt diskutera de utrikespolitiska frågorna, detta framför allt då vi ha en regering, vilken, såsom jag förut påpekat, representerar ett parti, som är mot den hemliga diplomati och kämpar för den öppna dörrrens diplomati.

Till sist, herr talman, ett par ord till herr Hagberg i Luleå. Jag vet icke vad han har för anledning att tolka mig annorlunda än min mening var, en mening, som jag klart uttalade i mitt anförande, m. a. o. att ge mig en annan inställning än den jag gav uttryck åt. Jag har hävdad, att den ståndpunkt, som man skulle ha intagit, borde ha varit en protest mot brytande av fördrag och pakter men icke blott gentemot den ena sidan utan mot båda de sidor, från vilka dessa fördrag och pakter brutits och trampats under fötterna under Nationernas förbunds existens. Detta har icke skett genom den danske representantens ståndpunktstagande.

Slutligen vill jag erinra herr Hagberg om att när frågan om Sveriges medlemskap i Nationernas förbund var uppe under debatt, förklarade han, att ställningstagandet i det hänseendet icke var någon generell fråga — så var det visst orden föllo. Ståndpunktstagandet var m. a. o. beroende av vilket land man befann sig i och vilken politik resp. lands regering förde. Herr Hagberg sade, att det var troligt, att om han varit medlem i franska parlamentet han skulle röstat för medlemskap. När man har en så färsk deklaration från hans sida, kan jag icke låta bli att draga den slutsatsen, att hans interpellation, hans protest mot regeringen beträffande vad som hände i Genève, är till

Svar å interpellation. (Forts.)

största delen beroende på att den danske representanten icke tog ståndpunkt på den franska sidan. Hade han så gjort, hade säkerligen denna diskussion icke ägt rum. Man kan alltså *ur den synpunkten* vara glad, att doktor Munch intog den ståndpunkt han gjorde.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 605 av herr *Lindman m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 606 av herr *Lindman m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 607 av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*;

nr 608 av herr *Sandberg m. fl.*;

nr 609 av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.*;

nr 610 och 611 av herr *Herou m. fl.*;

nr 612 av herr *Ekman*;

nr 613 av herrar *Hammarlund* och *Pettersson* i Dahl;

nr 614 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*; och

nr 615 av herr *Gustafsson* i Välsnäs *m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna nr 616 och 617 av herrar *Leffler* och *Holmgren*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 618 av herr *Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.*; och

nr 619 av herr *Bengtsson* i Kullen; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 620 av herr *Lindberg* i Stockholm; och

nr 621 av herr *Lind m. fl.*

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, statsutskottets memorial och utlåtanden nr 85—87 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 67—69.

§ 4.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 181, i anledning av väckta motioner angående undersökning av vårt lands befolkningsfråga *m. m.*;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Erik Johan Jonsson från Örebro;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg A. Skoglund att för erhållande av ålders-tillägg tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Grännas förpliktelser beträffande en icke lagfaren rådman, vilkens tjänst vid rådhusrättens i staden upphörande kommer att indragas;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning *m. m.*;

nr 186, i anledning av väckta motioner om åtgärder till stödjande av den svenska sjöfartsnäringen; och

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dels understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, dels ock understöd åt förra lärarinnan Helga Vilhelmina Andersson m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 12, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

bankoutsrottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av statslån till anläggning av Skövde—Axvalls järnväg m. m.;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.;

nr 44, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om nedsättning av räntan å lån från svenska bostadskreditkassan m. m.; och

nr 45, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckta motioner angående ändring av 1 § lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Fält</i>	under	2 dagar	fr. o. m.	den 30 april,
› <i>Laurén</i>	›	3	›	› 30
› <i>Isacsson</i>	›	3	›	› 30
› <i>Mattsson</i>	›	3	›	› 1 maj,
› <i>Högström</i>	›	3	›	› 1
› <i>Svedberg</i>	›	3	›	› 30 april,
› <i>Bengtsson</i> i Norup	›	2	›	› 3 maj,
› andre vice talmannen <i>Jeppsson</i>	›	2	›	› 1
› <i>Skoglund</i>	›	den 1 maj	och	
› <i>Persson</i> i Falla	›	3 dagar	fr. o. m.	den 30 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.